

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НЕСТЕРЕНКО МАРІНА МИКОЛАЇВНА

УДК [378.09.011.3-051:373.3]:[373.3.091.32:001.891.54](043.5)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО МОДЕЛЮВАННЯ УРОКУ В
УМОВАХ ВАРІАТИВНОСТІ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Бердянськ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Бердянському державному педагогічному університеті, Міністерство освіти й науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Коваль Людмила Вікторівна,
Бердянський державний педагогічний університет, декан факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Комар Ольга Анатоліївна,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі;

кандидат педагогічних наук, доцент
Пермінова Людмила Аркадіївна,
Херсонський державний університет,
професор кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії.

Захист відбудеться «20» вересня 2019 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 18.092.01 в Бердянському державному педагогічному університеті за адресою: 71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4, 1 поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Бердянського державного педагогічного університету (71118, м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4) та на сайті університету (<http://bdpu.org/svr/svr18-092-01/>).

Автореферат розісланий «20» серпня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. І. Жигір

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасна початкова освіта орієнтована на зміни в концептуальних підходах до її функціонування, цілях, змісті, засобах і результатах. У педагогічному досвіді дотепер урок розглядався вчителем з позиції, як навчати молодших школярів. Натомість у Концепції Нової української школи (2017) основна увага зосереджена на проблемі, як організувати діяльність здобувачів початкової освіти на уроці для досягнення особистісних результатів, розвитку талантів і здібностей, компетентностей і наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб.

Упровадження нової парадигми освіти вимагає від майбутніх учителів початкової школи готовності не лише орієнтуватися в типових педагогічних ситуаціях, а й ефективно діяти в умовах вибору доцільної методичної системи, програми, альтернативних підручників, робочих зошитів; здатності реалізовувати принципи педагогіки партнерства в навчальній взаємодії, що актуалізує потребу цілеспрямованого формування в студентів проектувально-моделювальної компетентності.

Концептуальні положення щодо вдосконалення та подальшого розвитку вищої педагогічної освіти закладено в сучасних нормативних документах, зокрема Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Педагогічній Конституції Європи (2013), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концепції Нової української школи (2017), проекті «Фінська підтримка реформи української школи» (2018) тощо.

Проблему професійної підготовки майбутніх учителів різноаспектно розкрито в наукових дослідженнях, а саме: методологічні основи сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, О. Базалук, В. Кремень, А. Кузьмінський, В. Луговий, В. Лутай, В. Огнев'юк та ін.); теоретико-практичні засади вдосконалення освітнього процесу в умовах європейського вектору розвитку вищої школи (К. Баханов, І. Богданов, І. Глазкова, О. Гуренко, Т. Довга, В. Жигір, Н. Кічук, Л. Коваль, О. Комар, О. Кривильова, Л. Лісіна, М. Марусинець, О. Матвієнко, Л. Петухова, О. Кіліченко, С. Сисоєва, О. Співаковський, В. Ушмарова, О. Федій та ін.); формування в майбутніх учителів педагогічного мислення (О. Акімова, Л. Джелілова, Т. Дяк, А. Зубрик, С. Карпенчук, К. Костюченко, Ю. Кулюткін, О. Митник, Г. Сухобська та ін.).

Теоретичне осмислення проблеми дослідження неможливе без вивчення наукових праць, присвячених моделюванню уроку як основної організаційної форми навчання (Ю. Бабанський, М. Данилов, Б. Єсіпов, Л. Занков, С. Іванов, М. Казанський, І. Казанцев, І. Лернер, Д. Лордкіпанідзе, М. Махмутов, Т. Назарова, І. Огородников, В. Онищук, М. Скоткін, В. Сластьонін, В. Сухомлинський та ін.).

У сфері педагогічних досліджень чимало напрацювань учених присвячено модернізації уроку в початковій школі (Н. Бібик, М. Богданович, І. Большакова, Н. Будна, Л. Варзацька, М. Вашуленко, О. Вашуленко, І. Веремійчик, М. Захарійчук, Н. Коваль, Л. Кочина, Г. Лищенко, С. Логачевська, Л. Масол, Н. Морзе, В. Науменко, К. Пономарьова, О. Савченко, С. Скворцова, В. Тименко, О. Хорошковська та ін.).

Сутність функціонування початкової освіти в умовах її варіативності розкрито в наукових доробках О. Антонової, І. Барбашової, Я. Гаєвець, К. Гнезділової, О. Дубасенюк, В. Кизенка, О. Казанічер, В. Ковальчук, В. Мартиненко, М. Матішак, Т. Мієр, М. Овчиннікової, З. Онишківа, О. Онопрієнко, К. Пономарьової, О. Савченко, Л. Хоружої та ін.

Різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання сучасного уроку в початковій школі висвітлено в працях таких науковців: Н. Бахмат, О. Бігіч, О. Біда, Л. Бірюк, В. Бондар, О. Будник, Т. Водолазська, Г. Кіт, Л. Коваль, О. Комар, А. Коломієць, О. Коханко, А. Крамаренко, Л. Красюк, О. Ліннік, С. Литвиненко, С. Мартиненко, О. Морєва, О. Мірошніченко, І. Нагрибельна, М. Оліяр, Л. Петухова, Л. Пермінова, Т. Пушкарьова, О. Савченко, С. Стрілець, Н. Теличко, І. Упатова, І. Шапошнікова та ін.

Проте професійна підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти не була предметом окремого дослідження.

Аналіз нормативно-правових документів, наукових джерел і педагогічного досвіду в контексті досліджуваної проблеми засвідчив, що нерозв'язаними залишаються суперечності між:

- реформуванням системи початкової освіти та низькою активністю випускників закладів вищої освіти щодо забезпечення цього процесу на практиці;
- упровадженням оновленого змісту початкової освіти й значними труднощами майбутніх педагогів у моделюванні уроку;
- потребою в підготовці майбутніх учителів, здатних моделювати урок в сучасній початковій школі, зважаючи на її варіативний характер, та браком спеціальних наукових досліджень, які б системно розкривали всі ракурси цієї проблеми з урахуванням змін, передбачених Концепцією Нової української школи.

Отже, науково-практичні потреби в розв'язанні виявлених суперечностей, актуальність порушеної проблеми та недостатня її розробленість зумовили вибір теми дисертації **«Підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до комплексної науково-дослідної теми кафедри початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету «Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти» (протокол № 1 від 01 вересня 2016 р.), номер держреєстрації 0116U008834. Тему дослідження затверджено вченою радою Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 3 від 31 жовтня 2014 р.) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 25 листопада 2014 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – формування проєктувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу наукової літератури розкрити сутність проблеми моделювання уроку в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

2. Розглянути особливості професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти.

3. Розробити модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти та виявити педагогічні умови її реалізації.

4. Визначити критерії, показники та рівні сформованості проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

5. Експериментально перевірити ефективність моделі професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти.

Для виконання поставлених завдань було використано такі **методи дослідження**:

теоретичні: аналіз наукової літератури з метою з'ясування стану та перспектив досліджуваної проблеми; синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування – для усвідомлення особливостей професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти; моделювання – для розробки моделі професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти;

емпіричні: діагностичні (анкетування, бесіда) – для визначення рівнів сформованості проектувально-моделювальної компетентності в студентів; педагогічний експеримент – для перевірки ефективності моделі професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти; статистичні методи – для кількісного та якісного аналізу даних педагогічного експерименту та встановлення наукової достовірності отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше: теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, яка складається з теоретичного, практично-професійного, результативно-оцінного блоків, реалізується завдяки створенню педагогічних умов (організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу; орієнтація викладача на впровадження технології контекстного навчання; активізація рефлексивної позиції майбутніх учителів початкової школи); спрямована на формування в студентів проектувально-моделювальної компетентності та передбачає впровадження відповідного ресурсного забезпечення (зміст, форми, методи навчання); визначено сутність поняття «професійна

підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти»;

уточнено поняття «проектувально-моделювальна компетентність майбутніх учителів початкової школи»;

удосконалено зміст (дидактичний, методичний і технологічний складники) професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти;

подальшого розвитку набули ідеї впровадження аксіологічного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного та креативного підходів у професійну підготовку майбутніх учителів початкової школи; особливості формування в студентів проектувально-моделювальної компетентності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що вдосконалено навчально-методичні комплекси з дисциплін «Вступ до спеціальності», «Дидактика», «Методика навчання математики в початковій школі», «Методика навчання інформатики в початковій школі», зокрема запропоновано систему квазіпрофесійних завдань з метою формування проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи; розроблено та впроваджено в закладах вищої освіти дисципліну вільного вибору студентів «Теорія та методика моделювання сучасного уроку в початковій школі».

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57–28/451 від 03.05.2019 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 55–н від 21.03.2019 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01–23/58 від 25.04.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено й обговорено на науково-практичних конференціях: *міжнародних*: «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фребеля» (Херсон, 2014), «Модернізація педагогічної освіти: виклики XXI століття» (Київ, 2016), «Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти» (Чернігів, 2016), «Проблеми фахової підготовки вчителя початкової школи в контексті становлення Нової української школи» (Київ, 2016), «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології» (Київ, 2016), «Становлення і розвиток педагогіки» (Івано-Франківськ, 2016), «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017), «Теорія і практика освіти в сучасному світі» (Дніпро, 2018), «Літні наукові підсумки 2018 року» (Дніпро, 2018), «Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology» (Budapest, Hungary, 2018); *всеукраїнських*: «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (Бердянськ, 2017), першій і другій Всеукраїнських конференціях з міжнародною участю «Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти» (Бердянськ, 2017, 2018), «Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи» (Херсон, 2018), «Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення» (Полтава, 2018).

Публікації. Основні результати дисертації відображено в 14 публікаціях автора (13 одноосібних), з них: 5 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук, 1 стаття в зарубіжному науковому виданні, 8 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Особистий внесок автора. У спільній публікації з Л. Коваль, О. Поповою розроблено авторську систему квазіпрофесійних завдань, які забезпечують формування проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури (391 джерело), додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 249 сторінок, із них – 182 сторінки основного тексту. Робота містить 17 таблиць, 7 рисунків. Додатки розміщено на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та доцільність її наукової розробки, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано інформацію про впровадження й апробацію дослідження, особистий внесок автора в спільні розробки, відомості про публікації, в яких відображено основні теоретичні положення, висновки дисертаційного дослідження, а також подано його структуру.

У першому розділі «**Науково-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти**» здійснено аналіз проблеми моделювання уроку в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, визначено сутність варіативності як ознаки сучасної початкової освіти та розкрито актуальність професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти в психолого-педагогічній літературі.

Теоретичне вивчення досліджуваної проблеми дозволяє стверджувати, що урок постійно зазнавав змін у своєму змісті, структурі, методиці внаслідок реформування шкільної освіти й активного розвитку педагогічної думки, зокрема, розроблення теорій поетапного формування розумових дій (Л. Божович, Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Д. Ельконін, Г. Костюк, А. Леонтьєв, Н. Менчинська, С. Рубінштейн, Н. Талізін та ін.), оптимізації освітнього процесу (Ю. Бабанський та ін.), мотивації й активізації пізнавальної діяльності учнів (М. Скаткін, О. Савченко та ін.), проблемного (І. Лернер, М. Махмутов та ін.), розвивального (В. Давидов, Д. Ельконін та ін.) та диференційованого навчання (С. Логачевська та ін.), впровадження особистісного орієнтованого та компетентнісного підходів (Г. Балл, І. Бех, Н. Бібік, І. Зимня, В. Краєвський, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, А. Хуторської та ін.).

Визначено, що функціонування початкової освіти в умовах варіативності (Н. Бібік, Я. Кодлюк, В. Мартиненко, М. Матішак, Т. Мієр, М. Овчиннікова,

О. Онопрієнко, К. Пономарьова, О. Савченко, С. Скворцова, Л. Хоружа, А. Цимбалару, О. Ярова та ін.), по-перше, надає молодшим школярам можливість навчання в закладах різного типу за індивідуальною стратегією розвитку; по-друге, створює для вчителів поле для педагогічної творчості в умовах вільного вибору оптимальної освітньої програми, підручників, посібників і робочих зошитів; по-третє, забезпечує комфортність середовища для учнів за рахунок використання вчителем на уроці сучасних навчальних технологій, урахування індивідуально-психологічних особливостей дітей, застосування різних видів контролю та оцінки результатів їх досягнень.

Виокремлено три взаємопов'язані складники змісту професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти: дидактичний, методичний і технологічний. Так, дидактичний забезпечує формування в студентів системи загальнопедагогічних знань щодо організації освітнього процесу в початковій школі, уявлень про особливості структурування уроків різних типів, умінь діяти в різних професійних ситуаціях відповідно до наукових підходів і принципів. Методичний складник спрямований на розвиток у майбутніх педагогів умінь моделювати та проводити урок з урахуванням предметної специфіки. Технологічний складник сприяє становленню в студентів здатності моделювати урок в умовах варіативності початкової освіти із застосуванням сучасних навчальних технологій, здійснювати рефлексію, займатися саморозвитком і самовдосконаленням.

Детальна характеристика сутності дефініцій «моделювання» (Л. Фрідман, І. Фролов, В. Штофф, Г. Щедровицький та ін.), «педагогічне моделювання» (В. Моляко, А. Семенова, О. Троценко, В. Ясвін та ін.), «модель уроку» (Н. Бібік, Л. Коваль, Л. Масол, В. Онищук, О. Онопрієнко, К. Пономарьова, О. Савченко, З. Слєпкань, Т. Чернецька та ін.), «професійна підготовка майбутніх учителів до педагогічного моделювання» (Н. Бахмат, О. Березюк, О. Власенко, О. Комар, Л. Красюк, О. Морєва, Н. Остапенко, А. Семенова, О. Столяренко, О. Троценко та ін.), вивчення особливостей сучасного етапу початкової освіти в умовах варіативності та їх творче переосмислення дозволило сформулювати базове поняття дослідження «професійна підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти» – це процес, спрямований на формування в студентів здатності здійснювати моделювання уроку як інтегрованого утворення, яке складається з умінь планувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу, вибирати ресурсне забезпечення, враховуючи зміст і програмні результати навчання здобувачів початкової освіти, конструювати модель уроку відповідно до мети та його місця в системі занять; аналізувати ефективність реалізації педагогічного задуму.

У другому розділі «**Теоретичне обґрунтування професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти**» подано характеристику проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи, проаналізовано сучасний стан їх професійної підготовки до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти та розроблено експериментальну модель цього процесу.

Визначено, що проектувально-моделювальна компетентність є орієнтиром і результатом професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти. Ми розглядаємо це професійне новоутворення (з мотиваційно-аксіологічним, когнітивно-операційним і продуктивно-творчим компонентами) як здатність педагога моделювати урок в умовах варіативності початкової освіти, що включає: особисте усвідомлення ним значущості процесу педагогічного моделювання для власної професійної діяльності; систему дидактико-методичних знань, сформованість умінь моделювати урок (планувати, відбирати ресурсне забезпечення, конструювати модель) і здійснювати рефлексію реалізації свого педагогічного задуму, прагнення до саморозвитку, самовдосконалення, інноваційної діяльності тощо.

Вивчення стану досліджуваної проблеми засвідчило, що в сучасних нормативних документах задекларовано пріоритетність організації освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу. Це передбачає, що під час професійної підготовки майбутні вчителі мають оволодіти предметними та спеціальними (фаховими) компетентностями, зокрема проектувально-моделювальною, яка виступає провідною складовою методичної й забезпечує формування в студентів здатності моделювати урок з урахуванням предметної специфіки в умовах варіативності початкової освіти. Але в навчальних програмах дидактико-методичних дисциплін і підручниках для студентів зі спеціальності 013 Початкова освіта цій проблемі приділяється недостатньо уваги.

Вивчення стану підготовки студентів і молодих учителів, стаж роботи яких не перевищує 3-х років, дає можливість зробити висновки, що вони в основному орієнтовані на професію першого вчителя, загалом усвідомлюють значущість педагогічного моделювання в майбутній професійній діяльності, намагаються впроваджувати сучасні навчальні технології, зокрема й ті, які передбачено Концепцією Нової української школи, але визнають недостатню готовність до моделювання та проведення уроку в умовах варіативності початкової освіти, не завжди приділяють увагу рефлексивній діяльності, сучасним формам саморозвитку.

Розроблено модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти та виявлено педагогічні умови, які сприяють цьому процесу – рис.1. Орієнтиром і результатом моделі, яка складається з трьох блоків (теоретичного, практично-професійного, результативно-оцінного), є формування в студентів проектувально-моделювальної компетентності.

У теоретичному блоці моделі висвітлено наукові підходи (аксіологічний, особистісно зорієнтований, компетентнісний і креативний), які відбивають загальну концепцію дослідження: формування особистості майбутнього вчителя, здатного успішно реалізовувати на уроках ідеї Концепції Нової української школи.

Практично-професійний блок включає три етапи професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти (пропедевтичний, навчально-діяльнісний, адаптивно-рефлексивний), які реалізуються за рахунок оновлення змісту навчальних дисциплін («Вступ до спеціальності», «Дидактика», «Методика навчання математики в початковій

школі», «Методика навчання інформатики в початковій школі») та науково-дослідної, самостійної роботи й виробничої (стажистської) практики, а також використання ресурсу дисципліни вільного вибору студентами «Теорія та практика моделювання сучасного уроку в початковій школі».

Результативно-оцінний блок відображає критерії, показники (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-операційний, продуктивно-творчий) і рівні (високий, середній і низький) сформованості проектувально-моделювальної компетентності.

Визначено та схарактеризовано педагогічні умови реалізації моделі підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти: організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу; орієнтація викладача на впровадження технології контекстного навчання; активізація рефлексивної позиції майбутніх учителів початкової школи.

У третьому розділі «Процес і результати педагогічного експерименту» висвітлено методику проведення педагогічного експерименту, описано поетапне впровадження моделі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти та здійснено перевірку її ефективності.

Модель проходила апробацію протягом 2015–2018 рр. у таких закладах вищої освіти України: Бердянському державному педагогічному університеті (факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв), Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка (факультет педагогіки та психології), Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (педагогічний факультет). Загальна кількість респондентів, охоплених експериментом, – 346 осіб.

Експеримент проводився послідовно за такими етапами: пропедевтичний, навчально-діяльнісний, адаптивно-рефлексивний; кожен з яких обумовлювався формуванням у майбутніх учителів початкової школи певних компонентів проектувально-моделювальної компетентності.

Пропедевтичний етап педагогічного експерименту спрямовано на формування мотиваційно-аксіологічного компонента проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи, який характеризується стійким інтересом студентів до обраного фаху, усвідомленням особливостей функціонування сучасної початкової освіти в умовах її варіативності та своєї ролі в цьому процесі, спрямованістю на здійснення педагогічного моделювання в професійній діяльності. Для цього в зміст підготовки майбутніх учителів початкової школи впроваджено, окрім традиційних, лекції контекстного типу, інтерактивні методи навчання (дисципліни «Вступ до спеціальності», «Дидактика»).

Другий, навчально-діяльнісний, етап експериментальної підготовки забезпечував формування в студентів когнітивно-операційного компоненту проектувально-моделювальної компетентності, що передбачав оволодіння майбутніх учителів уміннями планувати урок, вибирати його ресурсне забезпечення, конструювати модель і здійснювати мікрОВикладання з урахуванням

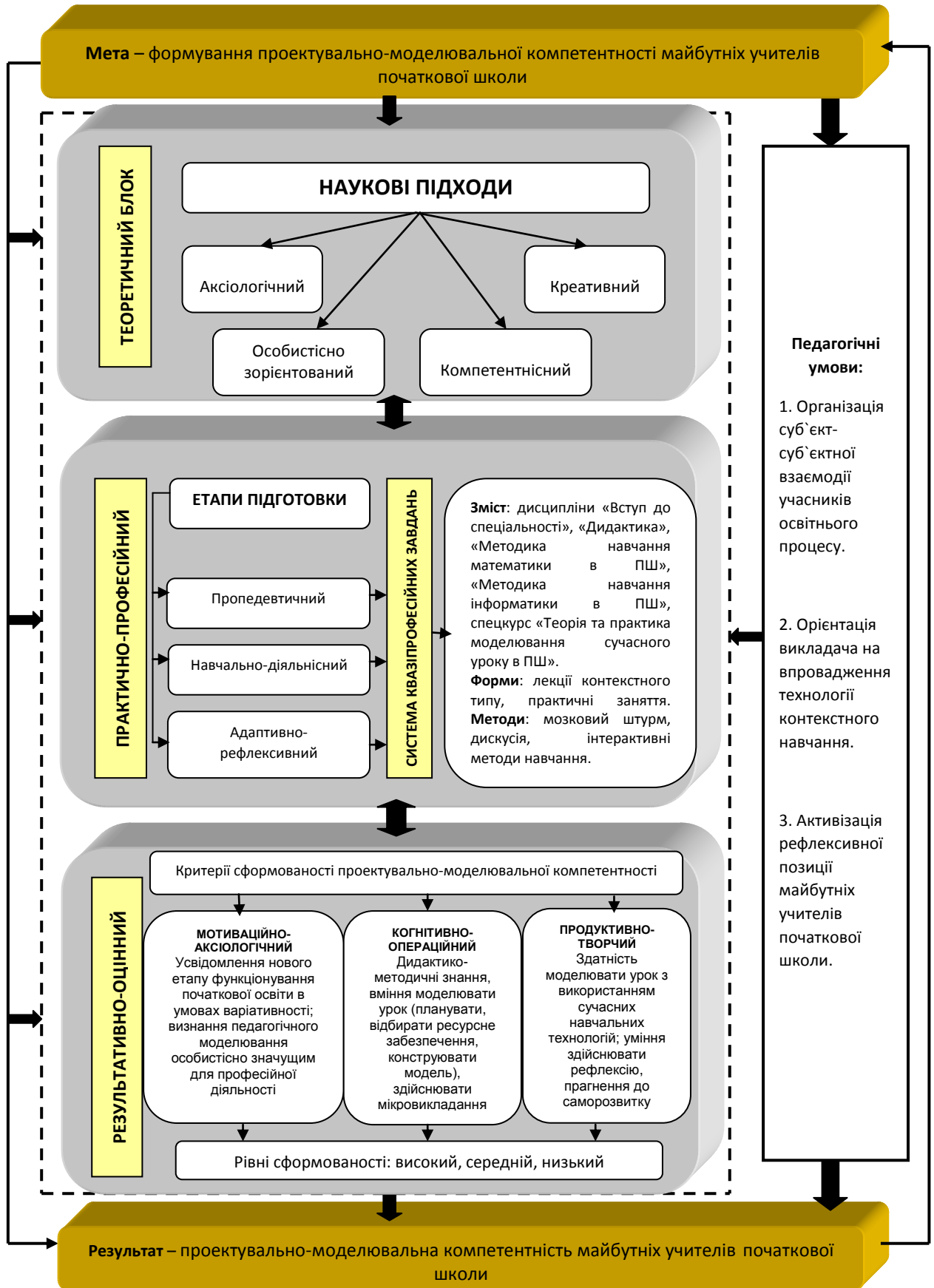

Рис. 1. Модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти

предметної специфіки, використовуючи модернізований ресурс таких навчальних дисциплін, як «Методика навчання математики в початковій школі», «Методика навчання інформатики в початковій школі», дисципліни вільного вибору студентами «Теорія і практика моделювання сучасного уроку в початковій школі». Також оновлено завдання науково-дослідної роботи та програму виробничої (стажистської) практики.

Під час третього, адаптивно-рефлексивного, етапу відбувалося формування продуктивно-творчого компонента проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи, що сприяло розвитку в них здатності моделювати та проводити урок на основі використання сучасних навчальних технологій, здійснювати рефлексію реалізації своїх педагогічних задумів, займатися саморозвитком і самовдосконаленням. Цей етап збігався з організацією виробничої (стажистської) практики студентів, що дозволяло їм здійснювати моделювання уроків в умовах реального освітнього процесу. Важливим досягненням цього етапу педагогічного експерименту є також стимулювання в респондентів потреби до професійного зростання через участь у вебінарах для вчителів, використання ресурсів методичних інтернет-порталів, освітніх платформ тощо.

Таким чином, відбувалося формування в майбутніх учителів цілісного бачення процесу моделювання уроку, накопичувався певний досвід їх створення та проведення з урахуванням варіативного характеру сучасної початкової освіти.

Під час реалізації педагогічного експерименту на всіх його етапах упроваджено спеціально розроблену систему квазіпрофесійних завдань, представлену трьома групами: дидактичні, методичні та технологічні. Дидактичні квазіпрофесійні завдання пропонувано студентам для усвідомлення ними педагогічного моделювання як особистісно значущого процесу для професійної діяльності та формування основ його цілісного бачення. Методичні квазіпрофесійні завдання впроваджено для оволодіння майбутніми вчителями загальним алгоритмом педагогічного моделювання, а саме: формування вмінь планувати, здійснювати вибір ресурсного забезпечення, конструювати моделі уроків в умовах варіативності початкової освіти. Технологічні квазіпрофесійні завдання спрямовано на становлення в студентів здатності моделювати, реалізовувати й аналізувати урок (систему уроків) на основі впровадження сучасних навчальних технологій в умовах варіативності початкової освіти.

Включення системи квазіпрофесійних завдань до змісту експериментального навчання дозволило майбутнім учителям тренуватися в моделюванні та проведенні уроків в умовах варіативності початкової освіти, що забезпечувало формування їх проектувально-моделювальної компетентності та розвиток педагогічного мислення.

Оцінка ефективності реалізації професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти здійснювалася за допомогою неперервного моніторингу на всіх етапах дослідження.

Аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту засвідчив, що в професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти відбулися суттєві зміни. Так, кількість студентів експериментальної групи високого рівня

збільшилась на 13,95 %, у той час коли в контрольній групі різниця склала лише 2,3 %. Зменшились показники низького рівня в експериментальній групі на 22,09 %, а в контрольній – на 9,77 %.

Результати поділу майбутніх учителів початкової школи експериментальних і контрольних груп за рівнями сформованості проектувально-моделювальної компетентності подано в таблиці 1.

Студенти з високим рівнем сформованості мотиваційно-аксіологічного, когнітивно-операційного та продуктивно-творчого компонентів проектувально-моделювальної компетентності повністю усвідомлювали та позитивно сприймали реформування початкової освіти, зокрема роль варіативності в цьому процесі. Вони виявляли бажання моделювати сучасні уроки під час виробничої практики, добирали оптимальне ресурсне забезпечення, застосовували доцільні навчальні технології відповідно до етапу, мети та результату уроку, організовували суб'єкт-суб'єкту взаємодію учнів, демонстрували зацікавленість у саморозвитку та самовдосконаленні, здійснювали рефлексію педагогічного задуму.

Таблиця 1

Рівні сформованості проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи

Рівні	КГ		ЕГ	
	Кількість осіб (174)	%	Кількість осіб (172)	%
На початку експерименту (констатувальний етап)				
Високий	30	17,24	27	15,70
Середній	89	51,15	86	50,00
Низький	55	31,61	59	34,30
Наприкінці експерименту (контрольний етап)				
Високий	34	19,54	51	29,65
Середній	102	58,62	100	58,14
Низький	38	21,84	21	12,21

Учасники експерименту, в яких були виявлені показники середнього рівня сформованості проектувально-моделювальної компетентності, свідомо обрали професію вчителя, розуміли значущість функціонування початкової освіти в умовах варіативності та свою роль у цьому процесі. Зазвичай, майбутні вчителі цієї групи визнавали важливість педагогічного моделювання, хоча під час створення уроків не завжди могли обрати на тому чи іншому етапі найбільш доцільні сучасні навчальні технології. Для оптимального визначення ресурсного забезпечення уроку студенти інколи зверталися за допомогою до вчителя або викладача. Під час організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії вони припускалися незначних методичних помилок, проте в процесі аналізу уроку їх усвідомлювали й надалі були здатні виправити.

Майбутні вчителі початкової школи з низьким рівнем сформованості проектувально-моделювальної компетентності були недостатньо впевнені в правильності обраної професії, не усвідомлювали суттєвих відмінностей між

моделюванням уроку та складанням його плану-конспекту, що свідчило про недостатню розвиненість їх педагогічного мислення. Студенти цього рівня не завжди враховували можливість підвищити результативність уроку за допомогою використання альтернативних програм, підручників, робочих зошитів, дидактичних матеріалів. Найбільш складним завданням для них було об'єктивно проаналізувати проведений урок, визначити індивідуальну траєкторію самовдосконалення.

Рівні сформованості проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи (у %) подано на рис. 2.

Отже, позитивна динаміка сформованості в студентів проектувально-моделювальної компетентності, зокрема її якісні й кількісні показники, свідчить про ефективність моделі професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти.

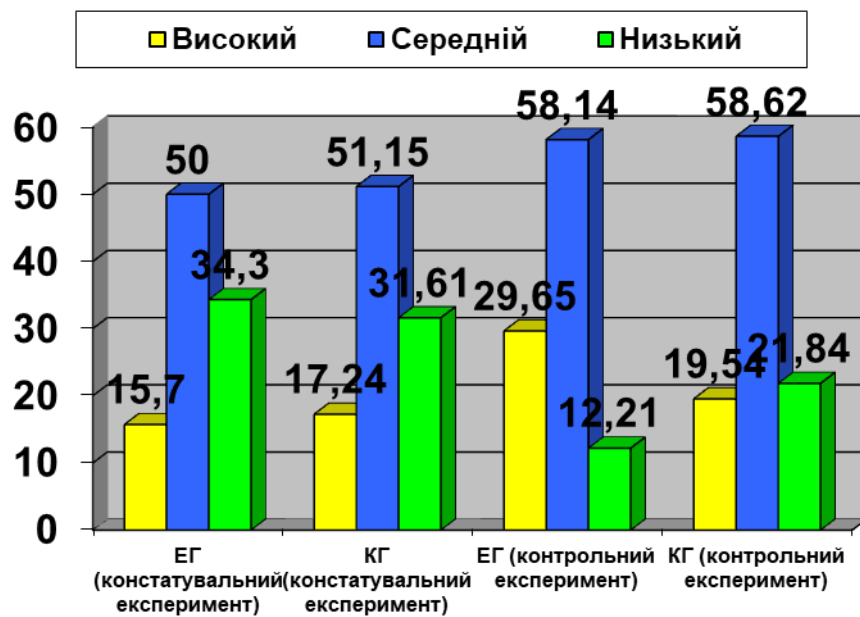

Рис. 2. Рівні сформованості проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано розв'язання наукової проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, яка виявляється в обґрунтуванні, розробці й експериментальній перевірці моделі цього процесу. Результати дослідження засвідчили розв'язання поставлених завдань і дали змогу сформулювати такі висновки:

1. На основі аналізу наукової літератури розкрито сутність проблеми моделювання уроку в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. З'ясовано, що оновлення змісту, структури, методики його

проведення пов'язане з реалізацією теорії оптимізації навчання, впровадженням проблемного, розвивального, диференційованого й особистісно зорієнтованого підходів.

Сучасна початкова освіта, функціонування якої регламентовано Концепцією Нової української школи, передбачає активне впровадження компетентнісного підходу, що зумовлює практичну спрямованість навчання, розвиток ціннісних орієнтацій молодших школярів, урахування їх інтересів і здібностей, формування вмінь самостійно вчитися, працювати в команді, критично оцінювати інформацію; відповідально ставитися до себе та інших людей. Забезпечити якісну підготовку молодших школярів до життя може лише творчий учитель, здатний до моделювання та проведення уроку в умовах варіативного функціонування початкової освіти, для якої характерна педагогіка партнерства, подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин між учасниками освітнього процесу.

2. Розглянуто особливості професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, зокрема зміст цієї підготовки, що включає три взаємопов'язані складники (дидактичний, методичний і технологічний), які сприяють ознайомленню студентів з теоретичними засадами педагогічного моделювання; формуванню в них умінь моделювати та проводити урок відповідно до наукових підходів і принципів із застосуванням сучасних технологій навчання. Результатом і орієнтиром професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти є певний рівень сформованості в них проектувально-моделювальної компетентності.

Вивчення джерельної бази дослідження дозволило сформулювати базове поняття «професійна підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти», що розглядається нами як процес, спрямований на формування в студентів здатності здійснювати моделювання уроку – інтегрованого утворення, яке складається з умінь планувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу; добирати ресурсне забезпечення уроку, враховуючи зміст і програмні результати навчання здобувачів початкової освіти; конструювати його модель відповідно до мети та місця в системі занять; аналізувати ефективність реалізації педагогічного задуму.

Уточнено сутність поняття «проектувально-моделювальна компетентність майбутніх учителів початкової школи», яка виступає орієнтовним результатом їх професійної підготовки, – це усвідомлення педагогічного моделювання особистісно значущим для власної професійної діяльності, сформованість умінь моделювати урок в умовах варіативності початкової освіти (планувати, відбирати ресурсне забезпечення, конструювати модель), здійснювати рефлексію реалізації педагогічного задуму, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

3. Розроблено модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, яка базується на аксіологічному, особистісно зорієнтованому, компетентнісному та креативному підходах; включає теоретичний, практично-професійний, результативно-оцінний блоки та передбачає результат – певний рівень розвитку проектувально-

моделювальної компетентності здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Для проведення педагогічного експерименту вдосконалено навчально-методичне забезпечення з дидактико-методичних дисциплін («Вступ до спеціальності», «Дидактика», «Методика навчання математики в початковій школі», «Методика навчання інформатики в початковій школі»), розроблено дисципліну вільного вибору студентів «Теорія та методика моделювання сучасного уроку в початковій школі», впроваджено систему квазіпрофесійних завдань з метою формування проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Теоретично обґрунтовано педагогічні умови реалізації моделі підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти (організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу, орієнтація викладача на впровадження технології контекстного навчання, активізація рефлексивної позиції студентів).

4. Визначено критерії, показники та рівні сформованості в майбутніх учителів проектувально-моделювальної компетентності: мотиваційно-аксіологічний (усвідомлення нового етапу функціонування початкової освіти в умовах її варіативності та своєї ролі в цьому процесі; визнання педагогічного моделювання особистісно значущим для професійної діяльності); когнітивно-операційний (дидактико-методичні знання, уміння моделювати урок (планувати, відбирати ресурсне забезпечення, конструювати модель) і здійснювати мікрОВикладання з урахуванням предметної специфіки; продуктивно-творчий (здатність моделювати та проводити урок на основі застосування сучасних навчальних технологій, здійснювати рефлексію реалізації педагогічного задуму, прагнення до саморозвитку та самовдосконалення).

5. Експериментально перевірено ефективність моделі професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності. Узагальнення результатів дозволило виявити динаміку кількісно-якісних змін. У межах розвитку всіх компонентів проектувально-моделювальної компетентності в експериментальній групі порівняно з контрольною зросла кількість студентів з високим та середнім рівнем її сформованості, відповідно зменшилась кількість майбутніх учителів з низьким рівнем. Так, кількість студентів експериментальної групи з високим рівнем збільшилась на 13,95 %, у той час як в контрольній групі різниця склала лише 2,3 %. Зменшились показники низького рівня в експериментальній групі на 22,09 %, а в контрольній – на 9,77 %. Усе це свідчить про дієвість проведеного експериментального дослідження та можливість упровадження розробленої моделі в закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку відповідних фахівців.

Презентовані наукові результати проведеного дослідження не вичерпують усіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти.

Подальші наукові розвідки можуть бути присвячені дослідженню питань професійної підготовки майбутніх педагогів до організації освітнього середовища з

використанням комп'ютерних технологій в умовах варіативності початкової освіти; роботи з громадськістю та батьками на ідеях педагогіки партнерства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. **Нестеренко М. М.** Проблема розвитку теорії уроку в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи : історичний аспект. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Бердянськ, 2016. Вип. 2. С. 150–157.

2. **Нестеренко М. М.** Професійна підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в початковій школі: сутність і структура. *Молодь і ринок*. 2017. № 6. С. 152–156.

3. Коваль Л., Попова О., **Нестеренко М.** Дидактико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до моделювання сучасного уроку в початковій школі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Бердянськ, 2018. Вип. 3. С. 85–94.

4. **Нестеренко М.** Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в контексті варіативності початкової освіти. *Гірська школа українських Карпат* : наукове фахове видання з педагогічних наук. Івано-Франківськ, 2018. № 19. С. 148–151.

5. **Нестеренко М.** Моделювальна компетентність як орієнтир і результат підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Херсон, 2019. Випуск LXXXVI. С. 465–469.

Статті в наукових іноземних виданнях

6. **Nesterenko M. M.** Development of Modern Primary Education in Variativity Conditions. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Budapest, 2018. VI (71), Issue 173. P. 33–36.

Матеріали науково-практичних конференцій, тези доповідей

7. **Нестеренко М. М.** Креативний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 160-річчю від дня народження С. Ф. Русової, Чернігів, 18–19 лют. 2016 р. Чернігів, 2016. С. 108–110.

8. **Нестеренко М. М.** Аксіологічний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи до моделювання сучасного уроку. *Наукова дискусія : питання педагогіки та психології* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 2–3 груд. 2016 р. Київ, 2016. С. 100–103.

9. **Нестеренко М. М.** Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи до моделювання сучасного уроку в початковій школі. *Становлення і розвиток педагогіки* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 23–24 груд. 2016 р. Херсон, 2016. С. 96–98.

10. **Нестеренко М. М.** Сутність педагогічного мислення майбутнього вчителя в структурі його професійної підготовки до моделювання уроку в початковій школі. *Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку* : матеріали I всеукр. наук.-практ.інтернет-конф., Бердянськ, 20–21 квіт. 2017 р. Бердянськ, 2017. С. 123–125.

11. **Нестеренко М. М.** Сутність поняття «моделювання уроку» в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі* : матеріали III міжнар. конгресу, Одеса, 18–21 трав. 2017 р. Одеса, 2017. С. 96–98.

12. **Нестеренко М. М.** Феномен готовності майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроку в системі їх професійної підготовки. *Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти* : матеріали всеукр. наук.-практ. онлайн-конф., Бердянськ, 14 верес. 2017 р. Бердянськ, 2017. С. 101–103.

13. **Нестеренко М. М.** Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до моделювання уроків: досвід освітніх систем зарубіжних країн. *Теорія і практика освіти в сучасному світі* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 30–31 берез. 2018 р. Херсон, 2018. С. 62–66.

14. **Нестеренко М. М.** Варіативність початкової освіти як наукова проблема. *Літні наукові підсумки 2018 року* : тези доповідей VIII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., Дніпро, 19 черв. 2018 р. Дніпро, 2018. С. 43–49.

АНОТАЦІЇ

Нестеренко М.М. Підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Бердянський державний педагогічний університет. – Бердянськ, 2019.

У дослідженні теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, яка складається з теоретичного, практично-професійного, результативно-оцінного блоків, реалізується завдяки створенню педагогічних умов (організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу; орієнтація викладача на впровадження технології контекстного навчання; активізація рефлексивної позиції майбутніх учителів початкової школи), сприяє формуванню в студентів здатності здійснювати моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, що свідчить про певний рівень сформованості в них проектувально-моделювальної компетентності та передбачає впровадження відповідного ресурсного забезпечення (зміст, форми, методи навчання). Визначено сутність поняття «підготовка майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти».

Розроблено й апробовано систему квазіпрофесійних завдань для формування проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи, дисципліну вільного вибору студентів «Теорія та методика моделювання сучасного уроку в початковій школі». Удосконалено навчально-методичні комплекси з дисциплін «Вступ до спеціальності», «Дидактика», «Методика навчання математики в початковій школі», «Методика навчання інформатики в початковій школі».

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи, модель професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, педагогічні умови реалізації моделі професійної підготовки майбутніх учителів до моделювання уроку в умовах варіативності початкової освіти, критерії та рівні сформованості проектувально-моделювальної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Nesterenko M. M. Preparation of future teachers for modeling of a lesson under conditions of variability of the primary education. – Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for a candidate degree in pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – «Theory and methodology of professional education». – Berdiansk State Pedagogical University, Berdiansk, 2019.

In the thesis *for the first time*: theoretically grounded, developed and experimentally tested the model of professional training of future teachers for modeling the lesson under conditions of variability of the primary education, which consists of theoretical, practical-professional, productive-evaluative blocks, is realized through the creation of pedagogical conditions (organization of subject-subjective interaction of participants in the educational process; the teacher's orientation on the introduction of context-based learning technology; activation of reflexive position of future teachers of the primary school); ensures the formation of design-modeling competence of students and provides for the implementation of appropriate resource provision (content, forms, methods of training); the essence of the concept «professional training of future teachers for modeling of a lesson under conditions of variability of the primary education» is determined;

the concept «design-modeling competence of future teachers of the primary school» *is specified*;

the content (didactic, methodological and technological components) of the future teachers' training for modeling the lesson under conditions of variability of the primary education *is improved*;

ideas of axiological, person-oriented, competence-based and creative approaches to the professional training of future primary school teachers as well as features of the formation of design-modeling competencies among students *acquired further development*.

Theoretical study of the problem of modeling the lesson allows to suggest that it constantly undergoes changes in its content, structure, methodology as a result of reforming school education and the evolution of pedagogical thought. The development of primary education at the present stage introduces fundamentally new requirements for the

professional training of future teachers, since there are challenges related to their awareness of the importance of pedagogical modeling and mastering its algorithm.

The essence of the process of modeling of the lesson is considered as a consistent interconnected activity on its planning, choice of resource support, designing a model and reflection of the implementation of the pedagogical plan, which requires the formation of appropriate competence of students.

It was investigated that the functioning of primary education in conditions of variability first, provides younger students with an opportunity to study in institutions of different types according to an individual development strategy; and secondly, creates a field for teachers for pedagogical creativity in the free choice of the optimal educational program, textbooks, manuals and workbooks; thirdly, it provides the comfort of the educational process for students because of the use of modern educational technologies by the teacher in the lesson, taking into account the individual psychological characteristics of children, the use of various types of control and evaluation activities of their progress.

Three interrelated components of the content of the training of future teachers for modeling of the lesson under conditions of variability of the primary education: didactic, methodical and technological are outlined. Thus, the didactic provides for the formation of a system of general pedagogical knowledge for students in the organization of educational process in primary school, ideas about the peculiarities of structuring lessons of different types, the ability to act in different professional situations in accordance with scientific approaches and principles. The methodological component is aimed at developing the ability of future teachers to model and conduct a lesson based on subject specificity. The technological component contributes to the ability of students to model a lesson under conditions of variability of the primary education with the use of modern educational technologies, to carry out reflection, self-development and self-improvement.

It is theoretically substantiated that the guideline and the result of the professional training of future teachers for lesson modeling in the context of the variability of primary education is a certain level of development of their design-modeling competence.

The ascertaining stage of experimental research has shown that future primary school teachers are generally focused on the chosen profession, but they are not sufficiently aware of the need to master the theoretical and practical foundations of pedagogical modeling. A sufficient level of awareness of students in the variety of modern educational technologies that they are trying to implement has been noted, but the ability to model and conduct lessons in the context of the variability of primary education is poorly developed in them; future teachers do not always pay attention to reflective activity, to modern forms of self-development and self-improvement.

In the thesis the model of professional training of future teachers for lesson modeling in the context of variability of the primary education is developed, which includes theoretical, practical-professional, productive and evaluative blocks and provides for an indicative result – a certain (high, medium or low) level of formation among students of design-modeling competencies as an important component of methodological competence, provides productive work of a teacher in modeling modern lesson. The

scientific and theoretical basis of the model is axiological, personality-oriented, competence-based and creative approaches.

The pedagogical conditions of realization of the model of professional training of future teachers for modeling of a lesson under conditions of variability of the primary education are revealed, characterized and experimentally checked, namely: organization of subject-subjective interaction of participants in the educational process, teacher's orientation on the introduction of context-based learning technology, activation of the reflexive position future teachers of primary school.

The peculiarities of implementation of the model of professional training of future teachers for modeling the lesson under conditions of variability of the primary education are presented and a check of its effectiveness is made. The sequence of the stages of this process is planned and ensured: propaedeutic, educational-active and adaptive-reflexive.

The propaedeutic stage of training future teachers for lesson modeling in the context of the variability of primary education is associated with the formation of their motivational and axiological component of design-modeling competence, characterized by the presence of sustained interest in the profession, the desire to work in the chosen specialty, awareness of the characteristics of modern primary education under conditions of its variability and own role in this process, the focus on the active use of pedagogical modeling in professional activities. This process begins with the study of such disciplines as «Introduction to the specialty» and «Didactics», the content of which is updated in accordance with the program of experimental education.

The purpose of the second educational phase of the experiment is the formation in the future primary school teachers of the cognitive-operational component of design-modeling competence, namely the ability to simulate the lesson (plan, choose resource support, construct the model), and implement micro-teaching, taking into account the subject specificity. For this purpose, during theoretical and practical training in higher educational institutions the resources of such educational disciplines as «Methodology of teaching mathematics in primary school», «Methodology of teaching computer science in primary school», the disciplines of free choice by students «The theory and practice of modeling a modern lesson in primary school» are used. The tasks of students' research work and the program of production (internship) practice have also been updated.

Adaptive-reflexive stage of the professional training of future teachers to modeling the lesson in conditions of variability of the primary education, which was implemented, mainly during the production (internship) practice, envisaged the formation of productive-creative component of design-modeling competence, which influences the development of students' ability to model and to conduct a lesson on the basis of the use of modern educational technologies, to realize the reflection of the implementation of the own pedagogical ideas, to engage in self-development and self-improvement.

At all stages of experimental learning, a specially developed system of quasi-professional tasks was introduced, which is represented by three groups (didactic, methodological and technological). Didactic quasi-professional tasks were proposed to students with the goal of understanding by them pedagogical modeling as a personally meaningful process for future professional activity and forming the basis of its holistic vision. Methodical quasi-professional tasks are implemented in the educational process to

form students' ability to plan, to make a choice of resource provision, and to design a lesson model, taking into account subject specificity, in conditions of variability of the primary education. Technological quasi-professional tasks are aimed at developing the ability of students to conduct and analyze a lesson (a system of lessons) based on the introduction of modern educational technologies in conditions of variability of the primary education, promotion of self-development and self-improvement.

The inclusion of the system of quasi-professional tasks in the content of experimental training allowed future teachers to accumulate experience in modeling lessons in the conditions of variability of the primary education, which ensured the formation of their design-modeling competence as an important component of the methodological competence.

Determining the effectiveness of the model of future teachers training for modeling lessons under conditions of variability of the primary education was carried out with the help of continuous monitoring at all stages of the study.

An analysis of the results of the formative stage of pedagogical experiment showed that the professional training of future primary school teachers for lesson modeling under conditions of variability of the primary education has undergone significant changes. Thus, the number of students of a high level increased by 13,95% in the experimental group, while in the control group the difference was only 2,3%. The low level indicators in the experimental group decreased by 22,09%, and in the control group only by 9,77%.

The practical significance of the results of the study is that the educational-methodical complexes on disciplines «Introduction to the specialty», «Didactics», «Methodology of teaching mathematics in primary school», «Methodology of teaching computer science in primary school» were improved, in particular, the system of quasi-professional tasks is offered with the purpose of forming design-modeling competence of future teachers of primary school; the discipline of free choice of students «Theory and methodology of modeling of a modern lesson in primary school» was developed and implemented in educational process of institutions of higher education.

Key words: the training of future primary school teachers, the model of future teachers' training for modeling the lesson under conditions of variability of the primary education, the pedagogical conditions for implementing the model of future teachers' training for modeling the lesson under conditions of variability of the primary education, the criteria and the levels of formation of the design-modeling competence of future teachers.